

РОМАНСЬКІ, ГЕРМАНСЬКІ ТА ІНШІ МОВИ

Бовгиря О.О.

студент;

Кирилюк М.А.

кандидат філологічних наук, доцент,

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

ЕВФЕМІЗМИ ЯК ЗАСІБ МАНІПУЛЯЦІЇ У НІМЕЦЬКОМУ ПОЛІТИЧНОМУ ДИСКУРСІ

Вивчення евфемії сьогодні є актуальною лінгвістичною проблемою, адже останнім часом процеси утворення евфемізмів відбуваються надзвичайно інтенсивно. Зокрема вживання евфемізмів у ЗМІ, суспільно значущих сферах мовленнєвої діяльності, сприяє їх масштабному поширенню.

Проблемі теоретичного обґрунтування евфемізації в мовознавстві приділяють велику увагу. Ті чи інші аспекти евфемізації певною мірою досліджено й описано в роботах багатьох мовознавців ХХ ст., зокрема в працях С. Відлак, Б. Ларіна, І.Р. Гальперіна, В.І. Жельвіса, А.М. Кацева, Л.П. Крисіна, К. Аллан, О.Й. Шейгал, В.І. Заботкіної, В.П. Москвіна, К. Беррідж тощо. Проте дискусії, що продовжуються в лінгвістиці, відсутність лінгвоісторіографічних праць, які безпосередньо були б пов'язані з використанням евфемізмів у політиці в цілому, спонукають до подальших пошуків у цьому напрямі.

Актуальність праці мотивується необхідністю комплексного дослідження евфемістичних мовних одиниць з позицій лінгвопрагматичного та соціокультурного підходів, які сьогодні викликають найбільший дослідницький інтерес; вживання явища евфемії в німецькому політичному дискурсі. Мета дослідження полягає в комплексному аналізі лінгвопрагматичних та соціокультурних характеристик засобів евфемії сучасного німецькомовного політичного дискурсу.

Загальновідомо, що евфемізм (від грец. *euphémia* – пом'якшений вислів, від *eu* – добре і *φωμι* – говорю, кажу) – слово або вислів, троп, що вживається для непрямиго, прихованого, зокрема пом'якшеного, ввічливого позначення певних предметів, явищ, дій, замовчування їх

прямої назви. Вживання евфемізмів у мові тісно пов'язане із намаганням замінити соціально або психологічно неприйнятні номінації на аналогічні, але з більш нейтральним значенням, тому евфемізми можна розглядати як естетично доцільні засоби передачі інформації [1, с. 212-215].

Характерною особливістю сучасної політичної лексики є її використання не лише для повідомлення інформації, а й приховування її; вона є не тільки засобом привертання громадської уваги, а й вживається для того, щоб її відвернути або значно послабити. Специфіка політичного дискурсу полягає у тому, що він визначає політичні пріоритети суспільства, задає параметри інтерпретації політичних подій, орієнтує членів суспільства у світі політики, стимулює політичну активність, що може відбуватися прямо (переконання, заклик до дій) або приховано (створення певного емоційного стану, настрою, фону), а також об'єднує членів даного соціуму навколо певної політичної групи і відчужує інші соціальні групи [3, с. 211].

Евфемізми мають значний маніпулятивний потенціал, який зумовлений такими факторами:

- евфемізми приховують справжню сутність явища за рахунок створення нейтральної чи позитивної конотації;

- реципієнт зазвичай не встигає виділити евфемізми з контексту та осмислити їх, оскільки інформаційний потік під час промов політиків ускладнює та призупиняє його об'єктивну оцінку;

- для того, щоб присвоїти слову статус евфемізму, необхідно зрозуміти, який саме референт прихований за цим словом; якщо адресат через певні причини не може зробити це, то евфемізм так і залишиться нерозпізнаним;

- незначна частина реципієнтів знайома з явищем евфемії (філологи, журналісти) [5, с. 14-15].

На думку Д. Крістала, саме політичний дискурс, найбільш придатний для того, щоб прикрашати дійсність і приховувати справжній стан справ. У наш час мова політики використовується не тільки як інструмент формування і вираження думки, але як спосіб її приховування. Політичний дискурс – проблема не тільки політична, але й лінгвістична та культурна. Важливу роль у політичному дискурсі відіграють евфемізми, які вживаються або з метою меліорації назв негативних явищ, процесів соціальної дійсності, або завуалювання їх суті [2, с. 35-41].

Особливе місце у політичному дискурсі займає розмовна лексика. На думку М.О. Діденко, оратор свідомо пристосовується до стилю усної розмовної мови, тому що розмовні елементи впливають на адресата й іноді викликають таку реакцію, яка неможлива при вживанні лише літературно-нормативних одиниць. Вони роблять спілкування невимушеним і неофіційним. У такий спосіб політична промова уподібнюється розмові, і політику легше навіяти своїм слухачам потрібні думки. Крім того, розмовні слова допомагають політику краще висловити свої думки, дати потрібні оцінки, передати емоційний стан гніву, роздратування, несхвалення, іронії тощо [1, с. 216-217].

Політичні евфемізми часто утворюються в результаті транснамінацій суспільно-політичної лексики, напр.: *Abbau von Bürokratie zu Entlassung von Angestellten; Befreiung zu Unterwerfung; Betriebsoptimierung zu massenhafte Entlassungen; böhmische Dörfer zu Unverständliches*. Вони виникають також на основі метафори, яка базується на подібності зовнішнього образу, властивості, функції тощо. Напр.: замість *töten* вживається евфемізм *liquidieren*. Зауважимо, що у мові торгівців воно означає – *ein Geschäft auflösen*, у переносному значенні – *etw. beseitigen, hinrichten, töten, umbringen*. Напр.: *Heute starben auch dort Menschen, als die israelische Armee versuchte, einen Terrorführer zu liquidieren* [8, с. 576].

Одним з найпродуктивніших способів творення політичних евфемізмів є перифраз. Так, наприклад, виникли евфемізми – *Superwaffe* замість – *Atomwaffe* та ін. Наведемо деякі з них у контексті: «*Mit Indien, Pakistan und Israel sind inzwischen drei Newcomer im Besitz der Superwaffe*».

Евфемізм, що прозвучав у промові політика або прийнятий в офіційних текстах урядових повідомлень, стає об'єктом мовної рефлексії журналіста або політика, який начебто розшифровує евфемізм, причому, як правило, це відбувається в іронічному ключі. Головним маркером іронії тут виступають лапки, однією з функцій яких є попередження читача про те, що слово або вислів має додаткову значеннєву площину, тобто існує контекстуальне значеннєве зміщення [6-7].

Підбиваючи підсумки, варто відмітити, що евфемізми або мовні табу існують у будь-якому суспільстві і мають історичне або релігійне підґрунтя. Особливу роль відіграють політичні евфемізми, які, з одного боку, покликані прикривати справжні наміри та цілі політика, не вдаючись до брехні. З іншого боку, індивідуум, який дотримується суспільних табу та використовує певні евфемізми, не виключається із суспільства (та мовної спільноти). Можемо стверджувати, що навіть за

теперішніх часів гарантованої свободи слова та думки у суспільстві продовжують функціонувати мовні табу. Особливо у сфері внутрішньої та зовнішньої політики [4, с. 226]. Таким чином, використання політичних евфемізмів є необхідністю. Вони слугують для встановлення меж табуйованих зон і допомагають уникнути небажаного ефекту від прямолінійного висловлювання – відкритого протесту або критики. Перспективи подальших пошуків у згаданому науковому напрямку полягають в ґрунтовному аналізі структурно-семантичних і прагматичних особливостей мовних табу з різних сфер життя.

Список використаних джерел:

1. Великорода В. Б. Механізми поповнення евфемістичної лексики / В. Б. Великорода // Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. – 2017. – № 4. – С. 212-217.
2. Гончар О. С. Функції евфемізмів у політичному дискурсі / О. С. Гончар // Новітня філологія. – 2015. – № 16(36). – С. 35-41.
3. Курагіна, Л. Евфемізми як форма реалізації мовних табу (на прикладі німецької мови) / Л. Курагіна // Науковий вісник ХДУ. Серія «Лінгвістика» : зб. наук. праць. – Херсон : ХДУ, 2016. – Вип. 15. – С. 209-213.
4. Курбатова Т. В. Лінгвальна актуалізація концептосфери геополітики в сучасній німецькомовній картині світу : дис. канд. філол. наук: 10.02.04 / Т. В. Курбатова. – Запоріжжя, 2015. – 226 с.
5. Постатнік М. М. Евфемізми, причини їх виникнення, особливості вживання та перекладу (на матеріалі німецької мови) / М. М. Постатнік, А. М. Свирид // Матеріали науково-теоретичної конференції викладачів, аспірантів, співробітників та студентів гуманітарного факультету : Відп. за вип. Л.П. Валенкевич. – Суми : СумДУ, 2015. – Ч. 2. – С. 14-15.
6. Розен Е. В. На пороге XXI века. Новые слова и словосочетания в немецком языке / Е. В. Розен. – М. : «Менеджер», 2014. – 192 с.
7. Снегір'ова Є. Евфемізми як витончена форма мовленнєвого мистецтва / Є. Снегір'ова // Лінгвістика XXI століття: нові дослідження і перспективи. – К.: Логос, 2016. – С. 261-266.
8. Bohlen A. Die sanfte Offensive: Untersuchungen zur Verwendung politischer Euphemismen / Andreas Bohlen. – Frankfurt am Main; Berlin, 2013. – 278 s.